

کتابخانه‌های آموزشگاهی

ارکان اساسی تعلیم و تربیت

رحمت‌الله فتاحی

اهمیت کتابخانه‌های آموزشگاهی (دبستانی و دبیرستانی) در آینده هر دانش‌آموز و نیز نظام تعلیم و تربیت هر کشور نقش بسزائی دارد. کتابخانه‌های آموزشگاهی اگر بصورت مطلوب ایجاد گردند و خدمات شایسته ارائه دهند - می‌توانند بجای دانش‌آموزانی که تکیه آنها تنها به درس و معلم و جزوه‌ها و کتب از حفظ‌گردنی و نتیجتاً " فکر ساکن و غیر خلاق باشد، افرادی را تربیت کنند که با افکار سازنده و خلاق و روح پژوهشگری بتوانند آینده یک کشور را بخوبی در دست گیرند.

به همین دلیل است که کشورهای پیشرفته تا کید بسیاری برای ایجاد کتابخانه‌های آموزشگاهی در نظام تعلیم و تربیت می‌نمایند و از هیچ‌نوع امکانات مالی و غیره در این مورد فروگذار نمی‌کنند. امروزه نام‌های جدیدی بر کتابخانه‌های آموزشگاهی در کشورهای پیشرفته گذاشته‌اند و آن " مرکز منابع آموزشی " یا " مرکز مواد آموزشگاهی " * است.

* * *

درمیهن ما کتابخانه آموزشگاهی بمعنی واقعی کلمه و بصورت آنچه که در کشورهای پیشرفته است، وجود ندارد و اصولاً " ایجاد و توسعه کتابخانه های آموزشگاهی جزو برنامه های وزارت آموزش و پرورش نبوده است تنها در تعداد کمی از دبیرستانها (آنها در تهران و در دبیرستانهای بین المللی مثل مدرسه رازی، مدرسه سابق آمریکائی مدرسه فرهاد، و...) کتابخانه های وجود دارد که دارای مجموعه ای از کتاب های گوناگون می باشند و با حداقل امکانات وظایف خود را انجام می دهند. آنچه که در بعضی مدارس یا دبیرستانهای ماکتابخانه نامیده می شود در واقع عبارت است از مجموعه بسیار کوچکی از کتاب های گوناگون و نامربوط که غالباً " در یک یا دو قفسه در کلاس درس یا دفتر مدرسه جای داده شده اند و تقریباً بلا استفاده مانده اند. تعداد دانش آموزانی که عضو این کتابخانه ها هستند بسیار اندک است و کتابهایی که مورد استفاده قرار می گیرند غالباً " از نوع کتب داستانی و سرگرم کننده است. از نظر بودجه نیز کتابخانه های آموزشگاهی از هیچ کمک دولتی برخوردار نیستند و تنها منابع مالی آنها توسط آموزگاران و دانش آموزان علاقمند تامین می گردد.

بطور کلی باید گفت که متأسفانه مساله ایجاد و توسعه کتابخانه های آموزشگاهی هنوز هم توجه بایستندی نشده است. در صورتیکه همانگونه که اشاره شد این نوع کتابخانه ها دارای نقش ویژه ای در بالا بردن سطح سواد دانش آموزان و نیز تعالی روح تحقیق و کنجکاوی آنها دارد و برنامه های تعلیم و تربیت با کمک آنها بصورت کامل تر و مفیدتری اجرا خواهد شد. اصولاً " وظایف کلی که کتابخانه های آموزشگاهی می توانند داشته باشند عبارتند از:

۱ - کمک به برنامه های درسی دانش آموزان از طریق در اختیار گذاشتن کتاب و مواد

کمک آموزشی.

۲ - ایجاد عادت مطالعه در دانش آموزان از طریق تشویق آنان به مطالعه جنبی

و سرگرم کنند.

۳ - بالا بردن حس کنجکاوی و تحقیق در دانش آموزان از راه شیوه های مطلوب.

۴ - تهیه و گردآوری و در اختیار قرار دادن کتب، منابع، و موادی که مورد احتیاج

مدیر و آموزگاران می باشد.

۵ - برگزاری فعالیتهای فوق برنامه و در نتیجه بالا بردن حس تعاون و همکاری

در جمع دانش‌آموزان (ایجاد نمایشگاه انجام مسابقات)

چگونه می‌توان کتابخانه‌های آموزشگاهی خوب ایجاد کرد ؟

برخلاف کتابخانه‌های تخصصی ، دانشگاهی و حتی عمومی ، ایجاد کتابخانه‌های آموزشگاهی بسیار ساده و فقط نیازمند یک برنامه‌ریزی صحیح و علاقه و پشتکار از سوی مسئولان آموزش و پرورش و مدیران آموزشگاه می‌باشد . کتابخانه‌های آموزشگاهی به‌بودجه کمتر ، محل کوچکتر و امکانات کمتری نیازمند هستند . همچنین این نوع کتابخانه‌ها به کتابدار متخصص (به آن صورت که کتابخانه‌های دانشگاهی و تخصصی نیازمندند) احتیاج ندارند . البته برنامه‌ریزی برای تشکیل کتابخانه‌های آموزشگاهی باید با توجه به شرایط خاص ایران از جمله محدودیت‌های موجود و جوان بودن مساله باشد . در این مورد پیشنهاد اینست که وزارت آموزش و پرورش ایجاد و توسعه اینگونه کتابخانه‌ها را در برنامه کار خود بگنجانند (مانند آنچه که در کشورهای پیشرفته انجام شده است) و هیئتی را مامور بررسی و برنامه‌ریزی مناسب با شرایط هر منطقه بنماید . در این راه کتابداران با تجربه و متخصص می‌توانند بسیار موثر باشند و در بررسی و برنامه‌ریزی‌ها بطور فعال شرکت کنند و به تدریس دوره‌های مختلف آموزشی کتابداران دیپلمه مخصوص آموزشگاه همت گمارند . برای تهیه امکانات مالی از قبیل بودجه و تجهیزات لازم می‌توان علاوه بر کمک دولت از کمک‌های بی‌دریغ مردم و حتی خود دانش‌آموزان و اولیاء آنان نیز برخوردار شد .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی